

УДК 37.378

КРИВОХИЖА Ірина Валентинівна
аспірант Кіровоградського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: irynakolchenko2@gmail.com

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ У СУЧАСНІЙ ПОЛЬЩІ

***Анотація.** У статті розглядається професійна підготовка майбутніх педагогів-музикантів у сучасній Польщі. Підготовка педагогів-музикантів до здійснення музичної освіти визначають адекватний зміст освіти, який включає такі компоненти: формування професійних музичних здібностей; вивчення музично-теоретичних, психолого-педагогічних і методичних дисциплін; освоєння основ і операцій виконавської діяльності; вивчення практичних фахових дисциплін.*

***Ключові слова:** педагог-музикант, Польща, професійна підготовка.*

Постановка проблеми. Складні та неоднозначні зміни, які відбуваються в нашому суспільстві, вимагають глобального перевороту у свідомості кожного педагога, в його системі ціннісних орієнтацій, що тягне за собою зміни в акцентах педагогічної діяльності, в підходах до змісту освіти, методиках, технологіях. Демократичні та гуманістичні процеси в Україні сприяють детермінації педагогічних методів і стилю, що пов'язані з особистісно-орієнтованою, науково-дослідною, інноваційною діяльністю майбутнього фахівця.

Сьогодні одним з важливих завдань є підвищення рівня професійної підготовки майбутніх фахівців мистецьких дисциплін. Проблема професійної самореалізації є предметом пильної уваги сучасної музичної педагогіки та виховання [1].

Аналіз останніх публікацій. Успішну діяльність педагога-музиканта з уміннями самостійно набувати необхідні знання, досвідом продуктивної діяльності, творчим мисленням, ерудицією, пізнавальною активністю, розвитком духовності, багатством внутрішнього світу та естетичною культурою, саморозвитком пов'язують науковці Г. Падалка, Т. Левшенко, С. Науменко, Н. Тимошенко-Гуральник, О. Щолокова, О. Рудницька, П. Харченко.

Ми погоджуємось з думкою О. Ільменю, Я. Сверлюк, які визначають, що основною метою професійної музичної освіти Польщі є підготовка всебічно розвиненого фахівця, спроможного здійснювати музичну діяльність на високому науково-інтелектуальному, технологічному і художньо-творчому рівні. Основними завданнями професійної музичної освіти Польщі є: всебічний розвиток музичних здібностей; формування науково-теоретичних і методичних знань; освоєння технології музичної діяльності; виховання інтерпретаторських і продуктивно-творчих якостей.

Мета і завдання підготовки педагогів-музикантів до здійснення музичної освіти визначають адекватний зміст освіти, який включає такі компоненти: формування професійних музичних здібностей; вивчення музично-теоретичних, психолого-педагогічних і методичних дисциплін; освоєння основ і операцій виконавської діяльності; вивчення практичних фахових дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Кожний з названих компонентів професійної підготовки фахівців музичного мистецтва має певні свої елементи, які опредмечують і конкретизують навчальні завдання, об'єкти пізнання і фактори розвиваючого впливу і сукупно формують той чи інший напрям навчально-пізнавальної діяльності. Так, один з визначальних напрямів професійної підготовки фахівців музичного мистецтва – виховання професійних музичних здібностей, розвиваючий вплив на учня чи студента у відповідності з «точками зіткнення» людини з музикою та особливостями професійної діяльності музиканта на психофізіологічному, технологічному і художньому рівнях. Цей розвиваючий і формуючий вплив на особистість цілеспрямовано здійснюється стосовно сприймання музики, музичного мислення, репродуктивної, продуктивної і творчої діяльності. Це і є основними складовими професійних музичних здібностей при підготовці педагогів-музикантів [2].

При підготовці фахівця у Польщі до уваги береться професійна музична діяльність, яка є одним з найскладніших видів інтелектуальної, технологічної та чуттєво-емоційної діяльності індивіда в галузі мистецтва. Вона виявляється і опредмечується у багаточисельних

видах і формах контакту особистості з музикою, основними з яких є сприймання, виконання, творча обробка і продукція музики, а також теоретичне осмислення музичного мистецтва як науки. Музична діяльність при підготовці майбутніх педагогів-музикантів відзначається різноманітністю щодо рівня «науковості», майстерності, художньої якості продукту, а також стосовно адекватності її суб'єкта і об'єкта. Якісні характеристики музичної діяльності повністю залежать від індивіда (групи індивідів), який нею займається, від його реальної спроможності здійснювати цю діяльність належним чином. Іншими словами - від глибини опанування ним музичного мистецтва в усій її багатогранності, а в професійному мистецтві - від рівня і якості професійної музичної освіти.

Трудомісткість і довготривалість професійної підготовки фахівців музичного мистецтва в Польщі обумовлюється самою природою музики, особливостями її опанування як форми і способу пізнання і відображення реальної дійсності і внутрішнього світу людини. А також тими обставинами, що мова іде не тільки про формування теоретичних знань, умінь і навичок практичної діяльності майбутнього педагога-музиканта, а насамперед про створення виокремлено, специфічної і багато в чому штучної сфери світосприймання, мислення і почуттєво-емоційних станів, формування практичних умінь і навичок найвищого гатунку, адекватного розумінню досконалості як категорії художності, про всебічний і повний розвиток природжених музичних здібностей у контексті загального розвитку особистості, та їх опредмечення як субстанційного елемента професійної діяльності [2].

Музично-педагогічна освіта Польщі є системою, де формується, розвивається і готується майбутній фахівець музики до своєї професійної діяльності. Дана галузь освіти має стійкість, суспільно-соціальної значимістю, впорядкованістю взаємодії складових, адаптивністю до постійно змінюваних умов, певної варіативністю і т.д. Тим самим, музично-педагогічна освіта є частиною в культурно-освітнього процесу студента, оскільки виражає уявлення і прагнення її суб'єктів, сприяє консолідації та її спільної діяльності. Очевидно, що рівень сучасної музичної культури суспільства багато в чому залежить від того, хто і як навчає музиці. Разом з тим, якість сучасного педагога музично-педагогічної освіти є умовою не тільки трансляції музичної культури, а й процесу її розвитку.

У музично-педагогічній освіті інтегруються, перетворюючись, істотні ознаки педагогіки і мистецтва. В результаті історично склався їх синтез, що відображає якісні відмінності музичної педагогіки від педагогіки загальної. Виникає при цьому комплекс цінностей, уявлень і орієнтації, що сформувалися у моделі викладання і складають зміст музично-педагогічної освіти. У ньому фіксується і накопичується певний культурний, духовно-моральний, педагогічний досвід, що актуалізується і постійно розширюється в процесі підготовки фахівця як суб'єкта музично-педагогічної освіти. Уже в самій назві «музично-педагогічна» освіта міститься вказівка на наявність двох сторін – мистецтва і педагогіки. Дана обставина обумовлює різні інтерпретації їх співвідношення. Для кожного із зазначених тлумачень є певні підстави в залежності від того, в рамках яких дисциплінарних підходів і з якою метою обирається ведучий аспект [3; 4].

В.Черкасов наголошує на тому, що професійне становлення фахівця музичного мистецтва значною мірою залежить від узагальнення й переосмислення попередніх надбань та історичного досвіду становлення системи музичної освіти й розвитку музично-просвітницьких традицій у релігійно-духовному, світському та народному середовищах. Усвідомлення основних векторів філософії музичної освіти, культурно-історичних передумов, педагогічних концепцій, закономірностей і тенденцій допоможуть майбутнім фахівцям у їхньому професійному самовизначенні, виборі найбільш ефективних засобів, форм і методів організації навчально-виховного процесу з опанування цінностей вітчизняної музичної культури [5].

Принципи формування професійних засад підготовки майбутнього фахівця музики в Польщі мають свою специфіку. Доцільнішими з них, на думку Г. Падалки, є такі: а) цілісний підхід в єдності трьох компонентів: музично-естетичного, педагогічного та піаністичного розвитку фахівців; б) принцип викладення змісту програми, її структурної побудови шляхом розподілу навчального матеріалу за специфічними різновидами діяльності (на відміну від традиційного жанрово-стильового підходу), в якому акцентується увага на педагогічній спрямованості підготовки з музичного інструмента, що відкриває можливості для професійного удосконалення фахівців [6; 7].

Зміна принципів навчання спричиняє зміну уявлення про зміст музично-педагогічної діяльності в Польщі, що полягає: у необхідності розширення кругозору, прищеплювати любов до інших мистецтв, розвивати фантазію за допомогою поетичних образів, метафор, аналогій, уяву й слух, широко знайомитись з музичною літературою, тобто розвиватися музично, інтелектуально, артистично, тому що інакше не буде художньо цінного втілення у виконанні; у порушенні здорового професійного честолюбства; у необхідності дати відчутти (якомога раніше) етичну перевагу художника, його обов'язки, відповідальність і права, прищеплювати уважне ставлення до тексту, формі й фактурі музичного твору, щоб повніше й точніше донести до слухача задум композитора.

У Польщі особлива роль приділяється педагогові у «вільному спілкуванні» із шедеврами музичного мистецтва: не викладач у традиційному змісті слова, а «раз'яснювач», що допомагає майбутньому фахівцю проникнути у велике таїнство Мистецтва й Творчості. Його головним завданням стає допомога на важкому шляху руху до ідеалу.

Педагог повинен бути винятковою особистістю із широким «розумовим обрієм», з тонким знанням психології й філософії. Ідеалом педагога стає «Музикант-Художник», тому що «тільки Художник може бути справжнім Учителем музики, а не вчителем гри на...».

Справжній фахівець музики зобов'язаний культивувати в учнів талант, а це визначає *нову педагогічну етику* точно виражену словами В.Ф. Одоєвського: «Професор – друг, батько, нянька й навіть слуга свого учня, а не учень його раб, нижній чин або шматок мармуру, з якого професор – рабовласник, військовослужбовець або скульптор, робить, що йому заманеться».

Визнання цінності таланту виявляє необхідність максимально розкрити особливості дарування учнів, вимагає особливо дбайливого й індивідуального підходу до кожного [8].

Водночас зміна парадигми музично-педагогічної освіти Польщі, безумовно, має вплинути і на спрямованість професійної підготовки майбутнього фахівця музики. Відтак необхідним є перегляд системи цінностей і пріоритетів вузівської музичної педагогіки на основі висунення на чільне місце гуманістичних ідей та орієнтирів, наповнених повагою до особистості студента, турботою про розвиток його сутнісних сил. У цьому плані методологічного значення набуває думка про те, що гуманізація педагогічної освіти має стати провідним критерієм успішності навчального процесу у ВНЗ, а формування творчої особистості майбутнього фахівця – основою педагогічної освіти [9].

Музика здатна хвилювати, радувати, викликати до себе інтерес. Радість і смуток, надія і розчарування, щастя і страждання – всю цю гаму почуттів, передану в музиці, викладач повинен допомогти студентам почути, пережити і усвідомити [10].

У Польщі педагог створює всі умови для прояву емоційного відгуку студента на музику. Тільки потім він підводить їх до усвідомлення змісту твору, виразних елементів музичної мови і комплексу виразних засобів. Завдяки цьому твір робить більш сильний вплив на почуття і думки студента. У них формуються навички уважного слухання, вміння міркувати про музику, давати естетичну оцінку її змісту [11].

У польській вищій освіті зміст гуманітарної, професійної, педагогічної, методичної та психологічної підготовки музикантів-педагогів передбачає високий рівень засвоєння знань у галузях: історії світової та національної культури; музичного мистецтва, виконавських стилів, суміжних видів мистецтва; історії духовно-моральних, етичних вчень; музичної естетики, філософії; сучасної психології творчості, спілкування, навчання та виховання; сучасних методик індивідуального розвитку інтелектуальних і творчих можливостей учнів, формування вищих ціннісних якостей особистості.

Фахівці у галузі музичної педагогіки повинні володіти виконавською майстерністю гри на музичному інструменті, принципами духовного наставництва й просвіти, основами музично-теоретичних і психолого-педагогічних знань, практичної композиції та використовувати їх при вирішенні завдань музично-педагогічної діяльності.

Музикант-педагог повинен володіти: знаннями з історії, теорії, практики музично-інструментального виконавства та музичної педагогіки; високим рівнем виконавської культури; знаннями історії художньої та музичної культури; знаннями основ музично-педагогічних досліджень; уміннями застосовувати методики музичного навчання та виховання; уміннями здійснювати методичний аналіз навчально-педагогічного інструментального репертуару [12].

Т. Богдан наголошує, що успішність формування будь-якого музичного процесу, зокрема підготовки педагога-музиканта до виконавської діяльності залежить передусім від його методичного забезпечення. Педагог-музикант повинен володіти варіативною методикою і обирати найдоцільніші методи для вирішення конкретних завдань. Зазначимо, що у виконавській практиці широко використовується комплекс методів: порівняння, співставлення, асоціацій, аналізу, синтезу та диференціації окремих елементів, альтернативного пошуку конструктивно-технологічних рішень.

Одним із важливих методів підготовки педагога-музиканта до виконавської діяльності є використання елементів музичної критики. Пізнаючи специфіку сучасних форм виконання та виробляючи відповідні методи та засоби оцінки звучання класичних та сучасних музичних творів, музична критика, з одного боку, проникає у творчу лабораторію композитора, відслідковує шляхи народження музичного твору та його художніх результатів, а з другого – проникає у безперервно змінювані виконавські стилі та засоби музичної виразності. Поряд з цим завжди залишається актуальною і проблема персонального сприйняття музики кожним критиком.

Музична критика у процесі виховання та підготовки формування творчого обрису майбутнього педагога-музиканта мусить вирішувати педагогічні завдання властивими їй методами та засобами. В рамках методу музичної критики використовується педагогічно-виконавський аналіз. В його основі лежать словесні методи викладання [13].

Висновки. Важливим методом підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва в Польщі виступає метод активізації виконавської практики, сутністю якого є методичне забезпечення активної виконавської діяльності.

Встановлено, що найбільша виконавська активність виявляється у самостійній пізнавальній діяльності, яка сприяє розвитку музичного мислення, розвиває необхідні для виконавської діяльності асоціативні зв'язки. У свою чергу, багатство музичної уяви, вдумливе ставлення до змісту твору підказує виконавцеві шляхи до його реалізації (знаходження найбільш раціональних прийомів роботи над музичними творами, сприяння інтенсивному їх засвоєнню, накопичення виконавського репертуару, досягнення досконалості професійно-виконавських умінь та навичок). Для цього потрібно формувати психологічну установку на виконавську діяльність; розвивати потребу у виконавській творчості як необхідному шляху власного професійного становлення, творчу індивідуальність майбутнього педагога-музиканта.

Важливою формою підготовки майбутнього педагога-музиканта у Польщі до виконавської діяльності є активна виконавська практика, яка здійснюється безпосередньо в процесі навчання майбутнього педагога-музиканта і має такі традиційні форми як заліково-екзаменаційна й концертна. Інтенсифікації виконавської практики сприяє використання різноманітних форм її виконавської діяльності, а саме: академконцерти, навчально-тематичні концерти, сольні концерти, конкурси на краще виконання творів певного автора, музики одного стилю, жанру.

Список використаної літератури

1. Фалько М.І. Підготовка майбутніх учителів музики до впровадження педагогічних технологій // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: Теоретичні та методичні засуди розвитку / Тези міжнародної наукової конференції (30 червня - 2 липня). – Київ – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – с 135-136
2. Ільменко О.О., Сверлюк Я.В.. Методологічні проблеми професійної і музичної освіти. – Рівне: «Перспектива», 2004. – 200с.
3. Парий И. О. Интеграция в инструментальной подготовке будущего учителя музыки в вузе Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук: 13.00.02. – Краснодар, 2004. – 190 с.
4. Andrzej Białkowski, Mirosław Grusiewicz, Marcin Michalak, Dorota Szwarzman. Edukacja muzyczna w Polsce: diagnozy, debaty, aspiracje. – Warszawa: Fundacja „muzyka jest dla wszystkich”, 2010 – 170 s.
5. Черкасов В.Ф. Теорія і методика музичної освіти: [підручник] / Володимир Черкасов – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. – 528 с. С 31
6. Падалка, Г. М. Педагогіка мистецтва: (теорія і методика викладання мист. дисциплін): [монографія] / Г. М. Падалка; голов. ред. К. А. Романова; М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с
7. Гуральник Н. П. Науково-педагогічна школа піаністів у теорії та практиці музичної освіти і виховання: навчально-методичний посібник для вищих освітніх закладів. – Київ: вид-воНПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 276 с.

8. Стрихар О.Л. Розвиток особистості та формування світоглядних орієнтацій сучасної молоді засобами музичного мистецтва: монографія / О.Л. Стрихар – Херсон: Гринь Д.С., 2014 – 304 с
9. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.
10. Białkowski A., Grusiewicz M., 2009, Wiedza muzyczna uczniów szkół podstawowych, „Wychowanie Muzyczne w Szkole” nr 1.
11. Лаптев И.Г. Основные аспекты музыкального воспитания младших школьников: Монография. – Астрахань: Изд-во Астраханского гос. пед. ун-та. 2001. – 144 с.
12. Хлебнікова О.В. Підготовка музикантів-педагогів у системі вищої музичної освіти // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: Теоретико-методичні засади розвитку / Тези міжнародної наукової конференції (30 червня - 2 липня). - Київ - Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – С 140-141
13. Богдан Т.М. Формування виконавської майстерності майбутнього педагога-музиканта Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://nauka.zinet.info/19/bogdan.php>

References

1. Falco, M.I. (2004) Training future teachers of music for the implementation of educational technologies. *Art Education in the context of European integration: Theoretical and methodical development / Proceedings of International Conference (30 June - 2 July)*. – Kyiv – Sumy: SumDPU them. Makarenko. 135-136.
2. Ilmenko, O.O., Sverlyuk, Ya.V. (2004) Methodological problems of professional and musical education. Exactly, "Perspective". 200.
3. Paryi, J. A. (2004) Integration in the preparation of the future teacher of instrumental music in high school: the Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences: 13.00.02. Krasnodar. 190.
4. Andrzej Białkowski, Mirosław Grusiewicz, Marcin Michalak, Dorota Szwarcman. (2010) Edukacja muzyczna w Polsce: diagnozy, debaty, aspiracje. – Warszawa: Fundacja "muzyka jest dla wszystkich", 170.
5. Cherkasov, V. (2015) The theory and methodology of music education [textbook] / Vladimir Cherkasov. – Kirovograd: RIO KSPU Vynnychenko. 528.
6. Padalka, G.M. (2008) Pedagogy of art (theory and methodology of teaching Music Sciences): [monograph] / G. Padalka; Ed. K.A. Romanov; N-of Education and Science of Ukraine, Nat. ped. University M.P.Dragomanov. K. : Education of Ukraine, 274.
7. Huralnyk, N.P. (2011) Scientific-pedagogical school pianists in the theory and practice of music education and training: Textbook for higher educational institutions. - Kyiv: type-voNPU M.P.Dragomanov, 276.
8. Stryhar, O.L. (2014) Personality development and formation of ideological orientations of modern youth by means of music: monograph / AI Stryhar – Kherson: Grin DS, 304.
9. Rostovskyi, O.J. (2011) The theory and methodology of music education: Teach method guide. – Ternopil: Educational book – Bogdan, 640.
10. Białkowski A., Grusiewicz M., 2009, Wiedza muzyczna uczniów szkół podstawowych, "Wychowanie Muzyczne w Szkole" nr 1.
11. Laptev, Y.H. (2001) Basic musical aspects of education young pupils : monograph. – Astrakhan: Izd Astrahanskoho state. ped. University Press. 144.
12. Khlebnikova, O.V. (2004) Training of Music teachers in higher music education // Art Education in the context of European integration. *Theoretical and methodical development / Proceedings of International Conference (June 30 - July 2)*. – Kyiv – Sumy: SumDPU A.S.Makarenko, 140-141.
13. Bogdan, T.N. Formation performance skills of the future teacher-musician electronic resource. – Retrieved from: <http://nauka.zinet.info/19/bogdan.php>

KRYVOKHYZHA Iryna Valentinivna,

graduate student of V.Vynnychenko Kirovograd State pedagogical University

e-mail: irynakolchenko2@gmail.com

TRAINING FUTURE TEACHER-MUSICIAN IN MODERN POLAND

Summary. *In the article lights up the training of future teachers-musicians in contemporary Poland. Training of teachers-musicians to the implementation of music education adequately define the content of education, which following components: formation of professional musical abilities; study musical theory, psychological, pedagogical and methodological disciplines; development framework and operations of performing activities; practical study of professional disciplines.*

An important form of training of the future teacher-musician in Poland to the performance of an active performing a practice that is carried out directly in the learning process of the future teacher-musician and has such traditional forms as test-examination and concert. Intensification of performance practice promotes the use of various forms of performing activities, educational-themed concerts, recitals, competitions for the best performance of works of a particular author, one style of music genre.

An important method of training future professionals of music in Poland stands activation method of performing practice, the essence of which is the methodological support active performance activity.

Keywords: *teacher, musician, Poland, professional training.*

*Одержано редакцією 15.02.2016
Прийнято до публікації 17.02.2016*